

2007 Seçimleri Ardında Kalan Demokrasi ve İfade Özgürlüğü

Merih Taşkaya

Araş. Gör.

Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

E-mail: mtaskaya@media.ankara.edu.tr

Seçim Bildirgeleri ve Siyasi Partiler

Siyasi partiler tarafından, seçim öncesi seçmenlere vaatlerini bildirmek üzere hazırlanan seçim bildirgeleri, toplumun tüm kesimlerinden seçmene cazip gelecek ifadelerin politik olarak kolajlandığı metinler bütünüdür. Bu nedenle içsel tutarlılığının sorgulanması anlamlı sonuçlar ortaya çıkartamaz. Siyasi partilerin seçim öncesi propagandalarda kullandıkları söylemler de, genelde bu metinlerin içerikleriyle paralellik gösterir. Gerek metin içerikleri, gerekse siyasi partilerin propagandalarında kullandıkları dil, siyasi partinin politik konumuna bağlı olarak farklı söylemsel kurgulara yönelebilir. İktidar partisinin söylemi, "sürdürülebilirlik, devamlılık, istikrar" kavramları etrafında bir dil kurgularken, muhalefet partisi "haksızlıklara son vermek, yeni bir yön önermek" üzerine söylemler geliştirebilir. Bu söylemlerde kullanılan kimi olguların politik söylemler içinde oldukça işlevsel esnekliklere sahip kılınmış olduğu ise seçim bildirgelerinin unutulduğu, bildirgelerin içeriklerindeki söylemlerin, pratiklerden farklı düştüğü noktalarda su yüzüne çıkar.

Demokrasi, İfade Özgürlüğü ve Siyasi Parti Propagandası

Siyasi partilerce, hemen hemen her söyleme yakışacak, içinin istendiği gibi doldurulup; tatlı, tuzlu, sıcak, soğuk servis edilebilecek kavramlar içinde kullanışlılığı en yüksek görüleni "demokrasi" kavramı olsa gerek. Bu konuda, iktidar partisinin söylem ve uygulamaları çerçevesinde değerlendirmelerde bulunmak, konuyla ilgili seçilen söylem ve uygulama örneklerinin güncelliği bakımından daha uygundur. Bu anlamda seçim beyannamesinde "demokrasi" vurgularına sıkça yer veren iktidar partisinin, demokrasiden ne anladığı ve bu kavramın içinini nasıl doldurduğu önemli bir konudur. Çoğulcu demokrasinin olmazsa olmaz koşullarından olan ifade özgürlüğü, ne yazık ki iktidar partisinin

demokrasi kavramının içini doldururken kullanmaktan kaçındığı bir olgudur. İfade özgürlüğü, kavram olarak iktidar partisinin seçim beyannamesinde sadece bir cümle içinde bir defa vurgulanmıştır.

Demokrasi, John Keane'in de dediği gibi, içini keyfimizin istediği gibi doldurabileceğimiz bir kavram değildir. İfade özgürlüğü olgusunda olduğu gibi, demokrasi kavramının anlamsal özünün korunması, içerdiği ve ilişkili olduğu diğer olguların da özlerinin korunmasını gerektirmektedir. 15. yüzyıl'dan itibaren ifade özgürlüğü konusunda verilen sistemli mücadele, insanlığın ortak aklının eseri olan bir süreçtir. Süreçtir, çünkü sonlanmamıştır (Keane, 1992; Köker, 1998). Bu mücadelenin sahip olduğu birikim, Türkiye'de şimdilerde Türk Ceza Kanunu'nun 301. ve 216. maddelerinin tartışıldığı platformlarda yansımakta iken, iktidar partisinin bu konudaki tutukluğu ve çözüme gidebilecek tartışmaları ertelemeye yönelik tutumları, iyi niyetli uygulamalar olarak değerlendirilemez. Seçim bildirgelerindeki -terim olarak- demokrasi tekrarlarının ise "takıyenin" bir parçası olduğu şüphesini artırmaktadır. İktidar partisinin bu tutumuna karşı getirilen "demokrasinin bedelini ödemekten kaçındığı, sadece kendisi ve tebaası için demokrasi istediği", "sadece kendisi gibi düşünenler için ifade özgürlüğünü savunduğunu" şeklindeki eleştiri ve yorumlar ciddiye alınması gereken yorumlardır. Bu eleştiri ve yorumlarla karşılaştığında aksi görüşü savunanlara Türkiye ile karşılaştırılan ülkelere gidip yaşamalarının önerilmesi söylemle eylem arasındaki tutarsızlığın açık bir belirtisidir. Başbakanlık görevini de yürüten iktidar partisi lideri, ifade özgürlüğü çerçevesinde cezaevinde yatmış bir kişidir. Ancak, aynı zamanda da kendisini karikatürlerine konu eden karikatüristlere dava açmış bir siyasetçidir. Bunlar da yaşanan gelişkinin derinliğini göstermektedir.

Geleneksel olarak egemenlik, devlet kavramı ile birlikte incelense de, bu klasik yaklaşımı terk ederek egemenlik ve güç ilişkilerini, iktidar kavramı ile birlikte kullanmak daha doğru olacaktır (Kapani, 1992). İktidar partisinin ifade özgürlüğü mücadelesinde hareketsiz kalması, iktidar olmanın doğasında aranabilse de bu arayış, bu umursamaz havayı aklamak niyetinde değildir. 1792 yılında İnsan Hakları adlı eserin yazarı Tom Paine'in yargılanması sırasında, avukat -Galler Prensi'nin Adalet Bakanı- Thomas Erskine'in savunma metninde bulunan "Diğer özgürlükler hükümetin gözetimi altındadır, fikir özgürlüğü ise hükümetleri görevleri konusunda gözetim altında tutar" sözü (Keane: 1992), siyasi partilerin, iktidar koltuğuna oturduklarında ifade özgürlüğü konusunda hassasiyetlerini neden kaybettiklerine yanıt olabilir. Bu şimdiki zamanlarda da geçerli bir nedendir. Tekrar belirtmek gerekir ki, sıralanan nedenler ifade özgürlüğüne yönelik hassasiyetlerin kaybedilmesinin özrü olarak kabul edilmemelidir.

Güncel örneklere baktığımızda ifade özgürlüğü konusunun dile getirilmesi, 301. ve 216. maddelerin referans gösterildiği davalar üzerinden olduğu görülebilir. Bu süreçte, iktidar partisi mensubu bakanlar içinde, 'bu maddeler nedeniyle henüz kimsenin cezalandırılmamış olduğu' gerekçe gösterilerek konuyu hafife almaya çalışanlara rastlanmıştır. Kimsenin bu maddeler yüzünden "bedel ödemediği" söylemi, işlenen ve genelde faili meçhul kalan cinayetlerle, yerini karanlık bir sessizliğe bırakmıştır. Ancak hemen belirtmek gerekir ki sorun sadece bu iki maddenin etrafında dönen ve bu maddelerin kaldırılmasıyla düzelecek bir niteliğe sahip değildir. Ceza Kanunu'nun bazı maddelerinde ve Basın Kanunu'nda da sorunlu hükümler vardır (Tarhanlı, 2007). Yine de bu durum 301. maddenin kaldırılması yönündeki girişimleri önemsizleştirmemektedir. 301. maddenin Ceza Kanunu'ndan çıkartılması tartışmaları ciddiyetle değerlendirilmelidir.

İfade özgürlüğü konusunda hukukun araçsallaştırıldığını ifade eden Turgut Tarhanlı, bu araçsallaştırmanın siyasi aktörler için de geçerli olduğunu belirtmektedir. Tahranlı, iktidar partisi başkanının, ifade özgürlüğü çerçevesinde hüküm giymiş olduğu halde, karikatüristlere yine ifade özgürlüğü çerçevesinde dava açmış olmasını, hukukun araçsallaştırılmasının tipik bir örneği olarak göstermektedir. Batı'da bu durum "yargı yoluyla taciz" olarak nitelendirilmektedir. Sonuç beraat bile olsa, bu uygulama taciz niteliğinden sıyrılamamaktadır. 301. madde "Türklüğü, Cumhuriyeti veya Türkiye Büyük Millet Meclisini alenen aşağılayan kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini, Devletin yargı organlarını, askeri veya emniyet teşkilatını alenen aşağılayan kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Türklüğü aşağılayanın yabancı bir ülkede bir Türk vatandaşı tarafından işlenmesi halinde, verilecek ceza üçte bir oranında artırılır. Eleştiri amacıyla yapılan düşünce açıklamaları suç oluşturmaz" demektedir. Görüldüğü gibi eleştiri ve hakaret arasındaki sınır bulanıktır. Her yöne çekilebilecek, her yönde yorumlanabilecek ve dolayısıyla ifade özgürlüğü sınırları içinde yer alan birçok cümleye uygulanabilecek niteliktedir. Bu anlamda, demokratik tepkilerin önünde kalın bir korku duvarı yaratmaktadır.

Demokrasi havariliğine soyunmuş gibi görünse ve sıklıkla biz gücümüzü halktan alıyoruz dese de, iktidar partisi ifade özgürlüğü ve demokratik tepkiler söz konusu olduğunda duyma yetisini ve anlayışını kaybetmektedir. İktidar partisinin korku duvarı ise "bir gün tepkileri duymak zorunda kalabileceği" düşüncesiyle içsel olarak inşa edilmektedir. Bu nedenle kendi ifadelerini dokunulmazlık zırhı içinde savurup dururken, tebaası dışındakilere ait ifade özgürlüğünün tartışıldığı alanlardan uzak durmaktadır.

Parti İçi Demokrasi ve İfade Özgürlüğü

İktidar partisi içinde demokrasinin işlerliği de kendi içinde çelişkili bir başka alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Partinin kuruluşunda, parti tüzüğü ve programının yazımında ortak çalışmalar yaptıkları üyeler ile yaşanan görüş ayrılıkları, bu üyelerin partiden ihraç edilmeleri ile sonuçlanmıştır. İfade özgürlüğünün içselleştirilemediği bir yapıdan, demokrasi adına ifade özgürlüğü hassasiyeti beklemenin ne kadar gerçekçi olduğu ayrıca tartışılır.

Demokrasi Çoğunluğun Diktatörlüğü müdür?

İktidar olma gücünün sarhoşluğu ile "Biz demokratik olarak seçilerek iktidara geldik. Yaptığımız şeyler doğrudur çünkü çoğunluğun isteği budur." havası içindeki yanlış ve saptırılmış bir demokrasi anlayışının iktidar partisine egemen olduğu görülmektedir. Ne yazık ki bu anlayışın kökleri Türkiye tarihinin çok daha derinlerindedir. 1950'lerden itibaren gelişmiştir. 12 Eylül 1980 darbesi sonrasında basının susturulması ve ardından gelen 1982 Anayasası ile de aynı anlayışın devam ettirildiği gözlenmektedir (Başkaya, 1986). Toplumsal hafızanın silinip, apolitik sosyal yapının inşası sürecinde medyaya da rol biçilmiş ve medya da üzerine düşen görevleri layıkıyla yerine getirmiştir. Böylece demokrasi, insan hakları ve ifade özgürlüğü olması gerektiği gibi geniş halk kitlelerince değil, ne yazık ki az sayıda aydın tarafından tartışılmaya ve savunulmaya mahkum kılınmıştır. Siyasal iktidarın, ekonomik iktidarla yaptığı söz ve eylem birliği, bu ikisinin ortak çıkarlarına hizmet etmekte, geniş halk kitlelerinin hak ve özgürlükleri ise bu çıkar birliğine feda edilmektedir.

Kolektif Haklar ve Özgürlükler

İktidar partisinin Anayasa değişikliği ile ilgili tasarısında, bireysel özgürlükler vurgulanırken, kolektif hak ve özgürlüklerden bahsedilmemektedir. Neoliberal bir anlayışla oluşturulan tasarıda çok sesliliğin olmayışının nedeni de aynı mantalitede aranmalıdır. Kolektif özgürlüklerin oluşturduğu birliktelik gücünden duyulan korku Tasarının maddelerinden okunabilmektedir. Bu kolektifliğin yarattığı güç motifinin ortadan kaldırılmasında, Neo-liberal sulandırmalar kullanılmaktadır. Tarhanlı'ya göre bu "bireyi ekonomik iktidar karşısında haklarını koruma bakımından güçlendirmekten uzak duran, onu güçsüz kılmayı tercih eden bir anlayışı" yansıtmaktadır. Kolektifliğin, birliktelikten doğan motive edici gücünün, politik ve ekonomik güç odakları tarafından

bastırılmasıyla, (topluluğun anlamdan yoksun bir aradallığında) bireyin tekil güçsüzlüğü yeniden inşa edilmektedir.

Sonsöz

Kısacası, hem özgür düşünebilen ve düşüncelerini özgürce ifade edebilen bireyden korkulmakta, hem de bu bireylerin bir araya gelmesinden ve kolektif özgürlüklerini de kullanarak haklarını aramasından çekinilmektedir. Ama çözüm sizden farklı düşünenlerin düşüncelerini özgürce ifade edebilmelerinde korkarak, sadece sizin gibi düşünenlerin özgürlüğünü savunmakta değildir. Sizden farklı olan ve düşünenlerin de, evrensel anlamda ifade özgürlüğünün sağladığı alanda, oldukları gibi var olabilmelerini savunabildiğinizde gerçekten çözüm üretmeye başlıyorsunuz demektir. Siyasal iktidarlar, benimseyenlerinin sayısı ne olursa olsun, karşıt düşüncelere de, hem de bir gün iktidarda temsil edilebileceği olasılığına rağmen, evrensel normlarda ifade edilme özgürlüğü tanırlarsa ancak gerçek anlamda "demokrat ve özgürlükçü" olabilirler.

Kaynakça

- Başkaya, F., 1986, *Türkiye Ekonomisinde İki Bunalım Dönemi: Devletçilikten 24 Ocak Kararlarına*, Birlik Yayıncılık, Ankara.
- Express, 2007, "Turgut Tarhanlı'yla 301 ve Anayasa Tartışması Üzerine", *Express*, 9, Eylül-Ekim, s. 8-11
- Keana, J., 1992, *Medya ve Demokrasi*, çev. Şahin, H., Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Kapani, M., 1992, *Politika Bilimine Giriş*, Bilgi Yayınevi, İstanbul.
- Köker, E., 1998, *Politikanın İletişimi İletişimin Politikası*, Vadi Yayınları, Ankara.

Değerlendirme, Tartışma ve Cevap Yazıları, *Toplum ve Demokrasi*, 1 (1), Eylül-Aralık, 2007,
s. 161-165.